

§ 36 Ekumeniken i kyrkoordningen

MARGIT BORGSTRÖM:

Herr ordförande! Jag vill börja med att be om Guds kraft och välsignelse över Gunnar Sibbmark. Jag hade inte hört någonting om att du hade varit sjuk och jag vill fortsätta att be för dig på ett annat sätt kanske.

Jag vill yrka bifall till den reservation som vi har gjort i Kristdemokrater för en levande kyrka i bilaga 1. I inledningsraderna till avd. 14 står det "samt att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition". Jag anser att de där orden är alldeles fel att använda i ett dokument som Svenska kyrkan har. Vi ska vara en brobyggare för de kristna sammanhang som vi har i vårt eget land. Det här kan tolkas på vilket sätt som helst till vilket religiöst sammanhang som helst. Religiösa rörelser finns över hela världen och man lägger in olika aspekter på sin religiösa tro. Vi har ju i Sverige ansetts som ett kristet land men nu anses vi som ett av världens mest sekulariserade länder och då är det viktigt att vi verkligen står upp för den kristna tron och den kristna gemenskapen. Vi ska istället vända oss mycket tydligt i ett ekumeniskt samarbete och åt de kristna grupper som finns i vårt land. Vi har de och vi jobbar redan ekumeniskt men bör utveckla det och utveckla samarbetet med de människor som säger "jag tror på Gud Fader allsmäktig", som säger "jag tror Jesus Kristus, hans enfödde son" och de som säger "jag tror på den Helige Ande". Det är det vi ska följa efter och gå efter för att få en god gemenskap, för att få väckelse i vårt land. Det tror jag alla ledamöter som sitter här att vi längtar efter att kyrkorna ska bli fulla av människor som vill prisa Gud och vara tillsammans i glädje och tro inför vår Skapare och Frälsare. Låt oss arbeta för ett stort ekumeniskt arbete där våra vackra kyrkor får vara den plats där vi får samlas till ekumeniska möten i gemenskap och glädje.

Jag yrkar bifall till min reservation 1.

DAG SANDAHL:

Herr ordförande! Jag är formalist i dag. Jag tror inte att inledningstexten någonsin har varit föremål för kyrkomötets avgörande. Det var i alla fall inte så när kyrkoordningen antogs i sin helhet. Då stod inledningstexterna alldeles för sig själva och skulle inte ärendebehandlas, sakbehandlas. Det som nu händer om vi sakbehandlar en inledningstext som man tänkt som en konsumentupplysning betyder ju att det är fritt fram att motionera på varje text i kyrkoordningen. Jag tror inte att vi har gjort detta någonsin, och det öppnar många möjligheter för den som vill in och peta i texter, och den skaran brukar vara rätt ansenlig i det här sammanhanget. Det finns något slags lite nonchalant hållning till inledningstexterna. Det här är konsumentupplysning som förklarar vad som faktiskt står i texten men det är inte stora programförklaringar som Svenska kyrkan står för. Jag är lite olycklig om vi inte kan upprätthålla rågången mellan det som är kyrkoordningstext och det som är inledningstext. Jag föreslog när vi satt i ledningsgruppen för kyrkoordningen att man skulle göra en pocketbok med inledningstexterna och diskutera dem som studiematerial för att det skulle vara klart att det här inte var kyrkoordningstexter. Men det tyckte alla var onödigt, så nu står de där och skulle betraktas som preliminära konsumentupplysningstexter och får nu en annan tyngd. Jag har inget yrkande men jag är lite olycklig över den här utvecklingen och jag skulle egentligen vilja att man juridiskt fick ett besked om vad som gäller.

LENNART SACRÉDEUS:

Fru ordförande, kyrkomötesombud! Det ekumeniken i kyrkoordningen berör är gränsdragningen för vad som är ekumenik och vad som handlar om religionsteologi. Från Läronämndens sida uttalar man sig om att ekumeniken i vidare mening också har att göra i vidare mening med människor av olika religiös identitet eller något i den riktningen. Det här är för oss Kristdemokrater för en levande kyrka svårt att förstå, hur ekumeniken som har att göra med våra relationer till andra kristna människor och framför allt kristna samfund, Missionskyrkan, Baptistkyrkan, katoliker och ortodoxa, Pingströrelsen vad det än handlar om samtidigt också skulle ha att göra med som ekumenik våra relationer med människor av en annan religiös identitet utöver kristendomen dvs. att våra relationer med muslimer har med ekumenik att göra, våra relationer med buddhister, mormoner, judar är en del av ekumeniken.

Här tycker jag det behövs ett klarläggande från utskottet och Läronämnden hur den här formuleringen ska förstås. Vi kan inte läsa in någonting annat än att man har vidgat ekumenikbegreppet så att det handlar om kristna, Svenska kyrkans relationer i största allmänhet med människor av vilken religiös tro det än må vara, alltså utöver kristendomen också. Vi menar att det är viktigt att ha en distinktion men att ekumeniken berör relationerna med andra kyrkor och samfund men religionsteologin berör våra relationer med andra troende av annan religiös tillhörighet utanför kristendomen, judar, muslimer, buddhister, hinduer osv. Vi i vår nomineringsgrupp tycker att det är rätt så märkligt att den här glidningen har kommit till stånd. Vi vill ha en skrivning där man stryker de sista tre orden i formuleringen och slutar med ordet människa, så att man inte får den här glidningen att av "annan religiös identitet" kan tolkas som om det är utanför den kristna sfären. Vi har alltså ingenting emot relationen med människor av annan tro utanför kristendomen men vi ska inte kalla det ekumenik. Det ska vi kalla för religionsteologi och vi ska inte göra en otydlighet mellan de här två begreppen och låta dem glida samman i en enda röra.

Därmed bifall till att stryka de sista tre orden och punkt efter ordet människa.

FREDRIK SIDENVALL:

Fru ordförande! Människor i allmänhet skär inte i så tunna skivor utan man bildar sig en uppfattning om det som uppfattas alltmer avvikande att vara religiös och så buntas vi ihop vi som betraktas som religiösa. Jag tycker inte att vi utifrån vår egen tro ska liksom finna oss riktigt i det betraktelsesättet. Det finns en fast och god grund för att se att det finns särskilda band, en särskild samhörighet mellan de som är döpta i den Treenige Gudens namn och bekänner Jesus Kristus som Guds Son, vår Frälsare. Därutöver ser jag inte att det finns något slags mellangrupp att vi skulle tillhöra en särskild gemenskap av religiösa människor som skulle vara mer kvalificerad än gemenskapen med alla människor oavsett om de har en religiös tro eller inte. Den kristna tron är ju i förhållande till de allra flesta gudomar ateistisk, alltså vi förnekar ju de flesta av idéhistoriens kanske miljontals gudomar. Vi bekänner en enda Gud, den Treenige Guden, Fader Son och Helig Ande och därmed ser jag inte att det finns en anledning att allra minst i den här texten som handlar om ekumenik utveckla tankarna om relationen till människor av andra religioner. Jag skulle också vilja utifrån den reservation som Margit Borgströms namn står under påminna om det särskilda ekumeniska bidrag som Svenska kyrkan kunnat ge i åtminstone hundra år utifrån vår rätt så unika ställning att ha en evangelisk-luthersk bekännelse och en episkopal struktur. Strikt kyrkorättsligt behövs ju inte det här nya kapitlet om ekumenik utan vi får

uppfatta det som att det har en semantisk betydelse, en förnyad förpliktelse till ekumenik. Därför tycker jag att det finns goda skäl att i inledningstexten också på något sätt påminna om vår episkopala struktur.

Med detta yrkar jag bifall till den av Margit Borgström inlämnade reservationen.

ANNA-SARA WALLDÉN:

Ordförande, vänner i kyrkomötet! Ekumenik är någonting fantastiskt. Jesus själv ber att vi ska vara ett i honom. Jag ber om att alla ska bli ett, att liksom du Fader är i mig och jag i dig också de ska vara i oss. Då ska världen tro på att du har sänt mig.

Att sträva efter enhet mellan kristna är alltså en trovärdighetsfråga för kyrkan och därför är det viktigt att ekumeniken lyfts fram i kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen har gjort ett gott arbete med att ta fram ett förslag. Men det är också viktigt att vara tydlig med vad ekumenik är och inte är, av respekt för alla inblandade parter. Därför menar jag att det är olyckligt att utskottet har lagt in några meningar som till viss del handlar om ekumenik och till viss del handlar om relationer mellan olika religioner eller religiösa uppfattningar, det som vi brukar kalla religionsdialog. Jag menar att man blandar äpplen och päron, och att det här citatet inte hör hemma i inledningstexten. Ni hittar citatet kursiverat på sidan 5 i betänkandet och det har citerats här tidigare också. Den föreslagna avdelningens paragrafer behandlar bara ekumeniska relationer mellan kristna kyrkor och samfund och därför menar jag att inledningstexten också ska göra det. Ekumenik är dessutom ett vedertaget begrepp som handlar om kristna samfund och inte om alla relationer mellan religioner. Jag slog upp ordet i Svenska Akademiens ordlista, som ändå måste anses ha en del att säga i ämnet, och där står det: Ekumenik, arbete för enhet och samförstånd inom den kristna kyrkan. Jag menar att det inte är upp till oss att ändra det begreppet. Av respekt för alla parter, både andra kristna kyrkor och andra religioners traditioner, menar jag att det är viktigt att vi inte blandar ihop ekumenik och religionsdialog. Vill man resonera om religionsdialog tycker jag att man bör göra det någon annanstans än just här. Jag föreslår också att det ska tillkomma ett kapitel i kyrkoordningen om just religionsdialog, för det verkar finnas ett behov av att få uttrycka sig kring det också, men inte här.

Jag yrkar bifall till reservation 1 i detta betänkande, att inte införa ovan nämnda citat samt att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föreslå ett nytt kapitel i kyrkoordningen som behandlar religionsdialog.

EVA-MARIA MUNCK:

Ledamöter och andra följare av kyrkomötet! Nu byter vi reservation och jag yrkar bifall till reservation 2 i samma ärende.

Jag gillar kyrkoordningen. Jag kan den inte. Jag har stor respekt för er som kan den på era fem fingrar, det är mycket imponerande. Kyrkoordningen är ju vår text. Det är en text som vi har mandat att ändra i och – håll i hatten nu – tänka kreativt kring, och därför vill jag ge en bakgrund till min reservation 2. Jag tycker alltså att i inledningstexten till det näst sista stycket i det nya 14 kap. ska föras in att "Svenska kyrkan är medlem av Kyrkornas Världsråd och andra internationella ekumeniska organ. I Sverige är Svenska kyrkan medlem i Sveriges Kristna Råd och andra nationella ekumeniska organ".

Under Ekumenikutskottets överläggningar kring hela 14 kap. diskuterade vi att synliggöra de ekumeniska råd som Svenska kyrkan är en del av sedan lång tid tillbaka, Kyrkornas Världsråd är internationellt och Sveriges Kristna Råd inom

landet. Vi skickade ett yttrande till Kyrkorättsutskottet, som ni kan läsa i handlingarna. En ännu större bakgrund är att Svenska kyrkan var en av grundarna till Kyrkornas Världsråd 1948 samt till Sveriges Kristna Råd 1992 och utifrån detta anser jag att det är ett synliggörande av de här stabila och viktiga ekumeniska råden är välbehövt i inledningstexten. Därför blir det svårt när Kyrkorättsutskottet skriver att det inte är lämpligt att föra in den föreslagna exemplifieringen därför att de här två organisationerna är betydligt mer än bara en exemplifiering, de är unika i sammanhanget. Kanske var de i Kyrkorättsutskottet lite rädda. Vad händer om de går under i morgon de här två organisationerna, vad ska vi göra då med vår kyrkoordning? Då får vi väl ta bort dem då från kyrkoordningen. Vi gör ju ändringar varje år och det kommer att fortsätta. Man gör ju alltid ett val när man fyller i den här gula lappen om begäran om ordet. Ska jag gå upp eller inte. Mitt val grundades i att jag ställde mig själv frågan, blir världen sämre av att föra in de här ekumeniska råden i kyrkoordningen. Nej, det tror jag inte. Blir världen bättre. Ja, det tror jag.

Alltså bifall till reservation 2.

BERTH LÖNDAHL:

Jag yrkar bifall till reservation 1 och mer behöver egentligen inte sägas efter Anna-Sara Walldéns alldeles utomordentligt fina inlägg om åtskillnaden mellan ekumenik och religionsdialog. De här två sakerna har var och en sin plats och var en sin funktion. Ekumeniken är det samtal vi för med andra kyrkor, kyrkor som delar vår gemensamma bekännelse av att Jesus Kristus är Herre. Religionsdialogen är någonting annat och det är det samtal vi för med människor av god vilja i hela världen. Men det är också en respekt för andra religioner att inte vara så inklusiv i förhållningssättet att man ska betrakta dem som någon del av det vi har och är som kristna. Jag tror inte att muslimer är bekväma med det eller att judar är bekväma med det. Religionsdialog är en sak som vi ska driva. Ekumenik är en annan sak som vi också ska driva.

KJELL PETERSSON:

Fru ordförande, kyrkomötesledamöter! Jag yrkar bifall till reservation 1 och 2. När det gäller reservation 2 är det ju så att det här diskuterades i utskottet och sedan kom Kyrkorättsutskottet och hade ett yttrande som gjorde att utskottet ändrade sig och tog bort detta med Kyrkornas Världsråd och Sveriges Kristna Råd. Det handlade om att när bestämmelserna tillämpas, skrev Kyrkorättsutskottet, ska inledningarna fungera som teologiska motiveringar till bestämmelserna och kan därmed bli av betydelse för tolkningen. Utifrån det sättet att se på texterna menade Kyrkorättsutskottet och också Ekumenikutskottet att Lutherska Världsförbundet kan nämnas i inledningen men däremot inte Kyrkornas Världsråd och Sveriges Kristna Råd. Nu vill jag föra fram en lite annan synpunkt och det är detta att en text läses av många och kyrkoordningen läses ju som ett slags positionsbestämning av vad Svenska kyrkan står för, också av ögon utanför kyrkomötet. Därför är det viktigt att de här stora ekumeniska sammanhangen omnämns och lyfts upp.

Bifall till både reservation 1 och reservation 2 i Ekumenikutskottets betänkande.

AGNETA BRENDT:

Fru ordförande, ledamöter och biskopar! Jag ska börja med att yrka bifall till Ekumenikutskottets första betänkande.

Jag är bara en vanlig medlem av den svenska folkkyrkan. Jag har inte teologisk utbildning men jag litar fullständigt på bedömningen som ärkebiskopen och biskoparna i Läronämnden har gjort när de har tyckt att vi borde föra in det här om religionsdialog. De har kunskapen som jag inte har. Jag har bara en barnatro där jag tror att Gud har skapat oss till sin avbild med en fri vilja, och jag tror inte att han skapat bara oss svenskar och vi som tillhör Svenska kyrkan utan jag tror att han menade att alla människor har samma värde.

När jag fick uppdraget att företräda utskottet i den här frågan började jag fundera. Jag funderade då på varför kallade egentligen Nathan Söderblom till det första Stockholmsmötet 1925. Han hade bott ute i Europa och sedan upplevde han hur Europa slets sönder mer eller mindre under andra världskriget. Han blev, enligt de uppgifter jag hittade, kontaktad av patriarken i Konstantinopel som tyckte att man borde göra någonting, att de kristna kyrkorna, som under kriget hade stått på olika sidor, borde göra någonting för freden. Hur hade han agerat i dag? Hade han nöjt sig bara med att ha dialog med de kristna kyrkorna? I dag finns väldigt många som försöker använda religionen för att splittra istället för att ena och att det leder till krig och konflikter. Skulle vi genom att föra en dialog även med andra religioner, människor som företräder andra religioner, kunna bidra till en bättre värld och en fredligare värld, då tycker jag att det vore fantastiskt.

När det gäller skrivningarna om bland annat Sveriges Kristna Råd har Kyrkorättsutskottet uttalat sig och menade att om man för in alltför många organisationer, som vi har samarbete med, kan det bli problem när det kanske förändras och då måste vi ändra i kyrkoordningen. Därför har man velat att vi skulle hålla det ganska kortfattat när det gäller det.

Jag yrkar fortfarande bifall till betänkandet.

GUSTAF BENGTTSSON:

Fru ordförande, kyrkomötesvänner! Jag vill yrka bifall till Margit Borgströms reservation 1 av det skälet att jag tycker att det är väldigt viktigt att göra en liten åtskillnad mellan det positiva som är religionsdialogen och det positiva som är ekumeniken för det är två olika saker. Ekumeniken är någonting som vi ägnat oss åt på Kristi uppmaning, precis som Anna-Sara nämnde, sedan urminnes tider. Religionsdialogen är någonting som vi också är kallade att göra i vårt samhälle att verka för att det ska vara en god samlevnad både lokalt och globalt mellan olika religioner men det är ändå två olika saker. Det ena strävar efter att på något sätt bli ett i Kristus, det andra strävar efter att skapa ett gott samhälle där vi lever så att vi kan leva i samdräkt med människor av olika trosriktningar. Det blir inte särskilt respektfullt mot de andra religionerna om vår dialog med dem ska vara missionerande, vilket det måste vara om vi ska kunna bli ett i Kristus som ekumenikens strävan är. Vi bör därför göra en åtskillnad mellan dessa. När vi nu gör något så bra som att lägga till ett ekumenikkapitel i kyrkoordningen tror jag att vi ska hålla på den åtskillnaden. Det här ska få handla om ekumenik annars borde vi ha kallat det något annat, kanske typ relationer med andra samfund och religioner. Men nu har vi kallat det för ekumenik och då borde det handla om ekumenik. Sedan får vi lägga till någonting annat eller få in religionsdialogen som är väldigt positiv på något annat ställe. Låt oss inte sätta ihop det för då riskerar det att bli synkretism istället för något gott.

BISKOP ANTJE JACKELÉN:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar! Jag yrkar bifall till utskottet. Jag tycker att den här diskussionen hittills visar att ekumenik och religionsdialog inte går att skilja åt genom vattentäta skott längre. Någonting har förändrats under de senaste decennierna. Religionsmöte och religionsdialog påverkar ekumeniken, det är ett faktum. Det är i och för sig inte så konstigt för själva ordet ekumenik och eukumene betyder den bebodda världen. Det betyder inte kristenheten, det betyder den bebodda världen. Det är klart att Nationalencyklopedins definition som återopades här tidigare speglar ju status quo som det har varit, som det kanske är, men inte vad som håller på och sker i världen. Att inte se det sambandet är att blunda för hur verkligheten ser ut. Lutherska Världsförbundet har i dag muslimska medarbetare. Det betyder inte att det kristna slätas ut utan tvärtom, att det kristna också stärks i det mötet. Jag tror att vi håller på att hamna i en polarisering mellan felaktiga alternativ. Den viktigaste poängen som jag vill komma med är att betona att den här meningen, tillägget som vi diskuterar, handlar ju faktiskt inte om religionsdialog över huvud taget. Det handlar om att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition. Det handlar egentligen bara om att dra konsekvenser av Joh. 3:16 att "Gud så älskade världen" och inte att "Gud så älskade den blivande kristenheten". Det handlar också om att inte tro att Gud talar till oss bara genom andra kristna. Om vi tror det så tror jag att vi förminskar Gud alldeles avsevärt. Skriften är full av vittnesbörd där Gud talar till människor genom människor som tillhör helt andra traditioner och religiösa traditioner. Är det inte så att vi uttrycker det varje gång vi ber den tackbön efter nattvarden som Olof Hartman har skrivit som slutar med orden "ditt bords hemlighet, uppenbara för oss ditt bords hemlighet, ett enda bröd, en enda mänsklighet" det är inget annat än det som den här meningen uttrycker.

ANDERS ÅKERLUND:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar! Jag tänkte precis börja med det bibelcitat som biskop Antje tog fram, "ty så älskade Gud världen ..." Hade det varit på facebook hade jag skrivit "gilla" för det här inledningsavsnittet i utskottets förslag som går från en attityd omkring kyrkorelationer och ekumenik i den meningen men det är ett förhållningssätt i hela världen. Det här handlar om att man måste ta sin utgångspunkt i att vad vi gör, måste vi göra för fred, ett övergripande ansvar för freden i världen och försoning mellan människor och börja där för att sedan också bygga vår enhet i kristen tro. Det verkar vara Guds avsikt att Gud älskar världen, omsorgen är där. Jag tänkte precis ta upp, som Antje Jackelén, och sluta med Hartmans bön som vi alla älskar. Det var så här att när den här bönen kom till handbokskommittén, där det står "ett enda bröd, en enda mänsklighet" då sa starka krafter att det måste han ändra på, det måste stå "ett enda bröd, en enda kristenhet". Då sa Olof Hartman att då tar jag tillbaka förslaget. Tack, Olof Hartman!

TOMAS JANSSON:

I Ekumenikutskottet tog vi emot kyrkostyrelsens skrivelse med stor glädje. Det är en väl underbyggd skrivelse, och den kommer att ha som konsekvens att vi mycket lättare hittar relevanta avsnitt i kyrkoordningen som har betydelse för de ekumeniska sammanhangen. Därför är det här ett välkommet tillskott i vår kyrkoordning som vi får i och med detta beslut.

Vi har varit mycket eniga i Ekumenikutskottet om detta. Det är ett par punkter där vi dock har varit oeniga, vilket visar sig i de två inlämnade reserva-

tionerna. Den första reservationen handlar om det tillägg som utskottet vill göra i inledningstexten. I detta fall följer vi Läronämnden. Läronämnden föreslog till utskottet att det skulle finnas med den här lite universella öppningen som en inkörsport till det mycket längre stycke som följer om den kyrkliga ekumeniken. Vi tyckte att det var ett bra förslag från Läronämnden och därför tog vi Läronämndens förslag till text.

I den andra reservationen handlar det om att några i utskottet föreslog att i kyrkostyrelsens skrivelse lägga till viktiga ekumeniska organisationer som vi är medlemmar i, som Kyrkornas Världsråd och Sveriges Kristna Råd. Kyrkorättsutskottet reagerade på det och tyckte att det inte var en bra idé, att vi ska undvika att försöka räkna upp organisationer på det här sättet eftersom sådant kan vara föränderligt, ingen nämnd och ingen glömd är i det sammanhanget ett bra perspektiv. Varför nämns då Lutherska Världsförbundet plötsligen i den avslutande meningen i inledningstexten? Det är av ett helt annat skäl. LVF nämns därför att det ska bli lite lättare att förstå vilka kyrkor vi har kyrkogemenskap med, dvs. vi har kyrkogemenskap med kyrkor inom Lutherska Världsförbundet och andra kyrkor som vi träffar avtal med om detta. Detta är bara ett viss förtydligande, inte ett försök att säga att Lutherska Världsförbundet skulle vara finare än Kyrkornas Världsråd eller någonting sådant, utan det är en praktisk aspekt för förståelsen av kyrkogemenskapen.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets betänkande.

HAKON LÅNGSTRÖM:

Herr ordförande! Först vill jag uttrycka min glädje över att vi nu får ett kapitel i kyrkoordningen, om vi nu antar detta, som handlar just om ekumeniken. Jag måste bekänna att jag har väldigt svårt att förstå hur man läser in religionsdialog i det här tillägget som Läronämnden föreslog och som majoriteten i Ekumenikutskottet tyckte att vi skulle få in i texten. Om man läser den långsamt och nu gör jag det. Ni har den på sid 5: "Utifrån kyrkans tro på Gud som skapande, upprättande och livgivande i hela världen ...", det är utgångspunkten, utifrån den tron som kyrkan har på Gud "... är den vidare ekumeniska kallelsen att verka för kyrkans enhet, mänsklighetens gemenskap och världens helande, samt ..." utifrån samma utgångspunkt "... att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition." Inte gudligt tilltal, inte andligt tilltal eller existentiellt tilltal utan Guds, med stort G, den Gud som vi tror på i den kristna kyrkan, den Guds tilltal vi ska söka i mötet med varje människa. Det gör jag så gott jag kan i varje möte med varje människa varje dag. Jag söker Guds tilltal i det mötet oavsett religiös tradition även den som säger sig vara en bekännande eller tydligt uttalad ateist, så i det mötet söker jag också Guds tilltal. Vad vill Gud ha sagt i det mötet?

Det är också ett sätt att se på den texten.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Jag vill inte neka broder Hakon hans rätt att tolka texter och göra det till sin egen uppbyggelse. Jag tycker att det klargörande inlägg vi fick från biskop Jackelén i Lund, som har verkat i Läronämnden och som är djupt förtrogen med de här frågorna, och som sätter in det här förslaget till tillägg från Läronämnden som antagits av Ekumenikutskottets majoritet i dess rätta kontext, att det är verkligen uttalat så att det här är ett sätt att in i den ekumeniska texten vidga perspektivet till religionsdialogen. Och det är insatt i ett sammanhang där gränsdragningen, som varit viktig i evangelisk-luthersk tradition mellan den särskilda uppenbarelsen

i Gamla och Nya testamentets kanoniska texter, och ett slags allmänt given uppenbarelse i Skapelsen där de distinktionerna är under upplösning.

BISKOP SVEN-BERNHARD FAST:

I Läronämndens övervägande inför det här yttrandet, den del som har förts in i den här kursiverade delen på sidan 5, så är den ett uttryck för hela den ekumeniska rörelsens lärande under 100 år av att vi kan inte begrunda det ekumeniska uppdraget enbart i tredje artikeln. Vi måste grunda det kristna ekumeniska uppdraget i en trinitarisk tro och det är just det som det här citatet från Läronämnden lyfter fram. Det här är inte frågan om att gå utanför den kristna teologin, utan det är att fördjupa det trinitariska anslaget just på grund av den kontext som Nathan Söderblom hade när han lyfte fram den ekumeniska utmaningen. Det var kyrkans sändning in i en värld för dess helande, och kyrkans bidrag måste vara att ta emot försoningen inom kristenheten så att den blir ett, så att kyrkan kan följa sin sändning in i den skapelse och den värld som är oss given. Därför hör kyrkans enhet samman med världens helande och i varje människa vi möter, så möter vi ett Guds tilltal. Det talar Jesus ganska mycket om i evangelierna, inte minst i nästa söndags text i Matteusevangeliet. Det trinitariska anslaget, ekumeniken har en kontext. Den har hela världens helande till mål, därför att det är Guds mål med sin Skapelse, Han som sände ut sin Ande för att förnya jordens anlete och fortsätter att göra så, därför finns Läronämndens yttrande för att fördjupa det trinitariska perspektivet. Det kanske den andre i religionsteologin inte kan omfatta men vi som kristna har det som utgångspunkt för det ekumeniska arbetet för hela den bebodda världens skull.

LENNART SACRÉDEUS:

Fru ordförande, kyrkomötesombud! Jag får nog säga att jag tycker inte att debatten har klarlagt den här frågan utan snarare ökat otydligheten. När biskop Antje talar om att det inte går att hålla isär ekumenik och religionsdialog, klarlägger inte detta debatten utifrån vad andra har sagt. I andra inlägg, bland annat från Hakon Långström, där han talar om att man i mötet med varje människa söker Guds tilltal. Ja visst, men är mötet med andra människor per definition ekumenik? Jag är ekumenisk när jag möter en annan människa, landar ekumeniken ytterst i det? Jag vill också påtala för er följande att om ni tittar på den formulering som nu är tillagd från utskottets sida med de sista tre orden, det var det jag tog upp i förra inlägget, oavsett religiös tradition. Ska vi inte söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett om han eller hon har en tro? Nu skriver vi in här att det handlar om människor oavsett religiös tradition. Ska vi inte söka Guds tilltal även i mötet med ateister?

Det enklaste vore att vi hanterade frågan utifrån att kyrkostyrelsens förslag, det som vi yrkar bifall till och stödjer. Med all respekt för den goda reservationen av Margit Borgström och som jag har lämnat in tidigare, tycker jag att det enklaste är – och det yrkar jag nu – bifall till kyrkostyrelsens skrivelse, alltså det ursprungliga förslaget och utan de här tilläggen från utskottet.

Sammanfattningsvis säger utskottet och en del inlägg från biskop och tidigare domprost att vi ska söka Guds tilltal i människor oavsett deras religiösa tradition. Då måste väl det också gälla oavsett om de har en tro alls. Varför blanda in religion över huvud taget i detta? När biskop Antje tar upp att man inte kan hålla isär religionsteologi och ekumenik, då har vi skapat en röra. Ingen kan säga att vi ägnar oss åt ekumenik när vi försöker ha en god dialog med islam eller med mormoner eller med buddhister. Det är religionsteologi eller religionsdialog. Att

skapa ökad oklarhet genom att blanda ihop språkbruket på det här sättet har jag väldigt svårt att förstå poängen med.

Bifall till kyrkostyrelsens ursprungliga förslag.

BISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):

Jag hoppas att jag var tydlig med att säga att religionsdialog och ekumenik påverkar varandra i våra dagar och att man inte kan utgå ifrån att det föreligger vattentäta skott dem emellan. Detta är dock något helt annat än att man blandar ihop de här sakerna, det är två olika saker. Min huvudpoäng var dock att lyfta fram att den mening vi diskuterar handlar just inte om religionsdialog utan den handlar just om sökandet av det gemensamma tilltalet.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Jag vill tacka biskopen för hennes inlägg. Jag vill inte hävda att det blir tydligare när biskopen säger att det påverkar varandra och att det inte är vattentäta skott. Just det tror jag att vi uppfattar, att det är något väsenskilt att föra samtal om exempelvis synen på ledarskapet inom kristenheten med katoliker jämfört med att sitta i mötet med muslimer och diskutera treenigheten som inte finns i den religionen över huvud taget. När biskopen säger att man inte ska blanda ihop, vågar jag hävda att det är just vad biskopen gör, och det är just det som utskottet har gjort genom det här tillägget. Jag tycker att det är olyckligt. Jag tycker att kyrkostyrelsen i sitt ursprungliga förslag har detta mycket tydligare. Läs texten från kyrkostyrelsen där man skriver om att detta finns med i tankarna att inte blanda ihop detta.

BISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):

Det är nog inte jag som blandar ihop utan det är själva verkligheten som gör sig påmind i och med detta. Det är ju inte vi som alltid råder över vilka som sitter vid samma bord. Om där sitter katoliker och metodister, ortodoxa, muslimer och buddhister, kan vi ju inte säga att nu pratar vi ekumenik och nu pratar vi med er andra. Min poäng är att det är verkligheten som gör någonting oavsett vad vi vill att den ska göra. Jag tror att det är klokt om vi förhåller oss till det, både kritiskt och självkritiskt.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Jag vill citera vad som står på sidan 36 i själva skrivelsen från kyrkostyrelsen, "Kyrkostyrelsen vill här framhålla att denna principiella text ska vara en grund för det som regleras i kyrkoordningen". Och sedan en viktig mening att betänka, "eftersom det för närvarande inte finns någon reglering av specifikt interreligiösa frågor bör detta inte principiellt belysas i inledningstexten". Det är inte bara undertecknad som uppfattar detta som en sammanblandning och biskopen talar här i termer av att "verkligheten tränger sig på". De andra världsreligionerna har ju faktiskt inte uppstått under 1900-talet eller nyligen, de har ju funnits tidigare och ekumeniken har ändå en lång historia. Kyrkostyrelsen säger att "specifikt interreligiösa frågor bör detta inte principiellt belysas i inledningstexten".

HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):

Fru ordförande! Det här är faktiskt en oerhört viktig sak och det är bra att vi tar tid att verkligen fundera och samtala kring vad det här står för. Lennart, det är verkligen varje människa, och jag exemplifierade det just med den som är alldeles uttalad ateistisk. Där ska vi också söka den treenige Gudens tilltal i det mötet.

Vad vill Gud ha sagt och vad kan vi lyssna in hos människan? Det säger jag inte för egen uppbyggelse, Fredrik, utan jag säger det i talarstolen i kyrkomötet.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Jag vill tacka Hakon Långström. Jag vet att både du och biskop Antje, undertecknad och alla andra debattörer vill söka Guds tilltal i mötet med alla människor oavsett kristna, annan religiös tillhörighet eller utan Gudstro. Men att kalla allt detta för ekumenik blir så vitt och stort att det till sist blir konturlöst, utan fokus och tydlighet. Om vi vill göra saker och ting röriga, ska vi förstöra språkets essens och dess innehåll. Det tycker jag att man gör. Med all respekt för Hakon Långström, som har gjort enormt fina insatser i kyrkan, men att mötet med andra människor, att vi är allmänt hyfsade och det dubbla kärleksbudet, att också kalla detta för ekumenik då blir det för yvigt och det är olyckligt.

DAN SARKAR:

Jag har bedrivit religionsdialog hela mitt liv. Min pappa är hindu. Han har varit med mig och bätt aftonbön varje kväll under hela min uppväxt. Han har varit med och bätt bordsbön varje måltid tillsammans med mig. Det är inget konstigt med religionsdialog för mig. Jag älskar min pappa och vi har haft många samtal om religion. Jag har lärt mig mycket av honom och han har lärt sig något av mig. Jag ser honom som en Guds gåva till mig, såsom det står i katekesen att Gud ger oss föräldrar. Alltså har jag någon mån fått söka Guds tilltal när han har tilltalat mig med ett mycket strängt Dan. Vi har haft både religionsdialog och vanlig dialog förutom möjligtvis några ord i tonåren när det mer var dörrslängande. Det här med religionsdialog och dialog med människor med annan religion är oerhört viktigt. Jag och pappa har aldrig bedrivit ekumenik.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Det är alltid svårt att skiljas från det man själv har skrivit. Jag var med när inledningstextförslaget kom från kyrkostyrelsen. Jag tyckte mycket om det och tyckte att det var bra. Men jag insåg i Läronämndens behandling att det var ju en väldigt inskränkt syn på ekumenik som att det hade att göra med enbart de kristnas inbördes enhet, när ekumenik i historien i så hög grad handlar om kristnas ansvarstagande i hela samhället. Det här tillägget, som man uppenbarligen kan läsa på olika sätt, har jag nu haft tillfälle att läsa lite noggrannare under diskussionen och jag kan inte se annat än att det talar om kristnas ansvar i hela Skapelsen, i hela sammanhanget. Hur man kan få det att handla om religionsdialog det begriper inte jag.

Dag Sandahl har sagt att inledningstexterna inte har sakbehandlats tidigare. Min minnesbild är en annan. Det fanns en motion om att man inte skulle ha med inledningstexterna i kyrkoordningen och den avslogs. Inledningstexterna har behandlats i sak. Däremot har man sagt att man inte ska ändra i inledningstexterna utan att man ändrar någon bestämmelse. Så har hänt några gånger. Vi har ändrat i inledningstexterna därför att vi har ändrat i bestämmelser. Nu skapar vi ett nytt kapitel och då bör vi sakbehandla inledningstexten.

ANNA-SARA WALLDÉN:

Först vill jag kommentera biskop Fast och ärkebiskopen som tog upp detta med inledningstexten. Först tänkte jag när jag läste Läronämnden yttrande i förhållande till inledningstexten att var det verkligen tänkt att det här skulle komma in i inledningstexten. Det var min första reaktion. Jag känner mig ändå mycket mer

bekvämt med Läronämndens yttrande som just ett yttrande kring ekumenik. Det känns helt ok. Det känns inte ok i den här texten som så tydligt handlar om relationen inomkyrkligt mellan kristna kyrkor och samfund. Där hör den inte hemma. Sedan en kommentar till utskottsföreträdaren som pratade om att det blir något slags värdering mellan kristna och inte kristna, mer eller mindre älskade, om vi nu ska göra skillnad på ekumenik och religionsdialog. Naturligtvis är vi alla skapade och älskade av Gud. Gud älskar hela världen. Det innebär lika fullt att det är skillnad på kristen tro och andra religioner. Vi tror på olika saker men det är ingen värdering av vårt människovärde. Ekumeniken har historiskt haft, och också i framtiden bör ha, utgångspunkten att i tron på Kristus så är vi ett. Vi blir inte ett eller ska sträva efter att bli ett utan vi är ett. Det är en unik utgångspunkt just mellan kristna och kristna kyrkor och samfund. Därför blir det inte särskilt svårt att skilja mellan ekumenik och religionsdialog.

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Ärkebiskopen har rätt. Jag frågade de lärda bröderna Bertil Olsson och Ola Isacson, som har sådana här leksaksapparater, som kollade gamla beslut. Barnparagrafen försågs med en inledningstext också. Men det här var inte vad man sa när kyrkoordningen antogs, så jag är fortfarande rätt glad. Min misstanke att det här skulle leda vidare och bli svårhanterligt bekräftas nu. När kyrkoordningen togs undvek man sakbehandling av inledningstexterna. KG Hammar var lite nonchalant och sa att det skulle vi inte prata om. Vi hade något slags holmgång om detta i ledningsgruppen. Texterna betraktades som provisorier. Som jag minns det hade Lars Eckerdal gjort en grovskiss som Ragnar Persenius fick gnetta med, och sedan gjorde man någonting tillsammans.

Men vi borde tala allvarigare om vad texterna har för status, för risken är att de lever upp till någonting mycket större än vad de var avsedda att vara. Det var bra att jag fick besked. Jag väntade lite länge på det, för jag är faktiskt osäker på hur den här materian ska hanteras. När det gällde begynnelsen i ledningsgruppen var ju inledningstexterna tänkta att förklara det som faktiskt stod i paragraferna. Nu är vi på ett annat fält, att inledningstexterna inte precis relateras till det som står i inledningen, de kan tolkas precis hur som helst. Jag menar att kyrkostyrelsens förslag var rätt klokt när det begav sig, men jag blir lite uppgiven och har inget särskilt yrkande.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

Jag kan hålla med om att det är en ovanlig modell som kyrkomötet valde att både ha bestämmelserna och inledningstexterna. Detta tog kyrkomötet efter ganska ordentlig diskussion, där inledningstexterna förelåg, då man menade att de sätter in det här i sitt sammanhang och ger perspektiv åt läsningen, men de är inte bestämmelser. Det är en sorts läshjälp.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Min kärlek till ärkebiskopen tilltar för varje gång han säger kloka saker. Nu sa han något riktigt klokt.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

På detta blir jag så överraskad att jag måste begära replik.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Jag vill bara meddela kyrkomötet att herr ärkebiskopen var med när jag gifte mig.

(kyrkomötet skrattar gott)

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Det är bra. Parlament behöver också skratta!

MARGIT BORGSTRÖM:

Jag vill bara fatta mig kort. Jag blir ganska förundrad över den här diskussionen. Jag trodde att det här skulle kunna vara en skrivelse som man läste för att få stöd ute i kyrkorna och i olika sammanhang, och till och med att någon som är utanför kyrkan skulle kunna läsa om vad håller vi på med. Då läste jag "naturligtvis varje människa oavsett religiös tradition" och jag läste då in "naturligtvis att vi kunde vända oss åt vilket håll som helst". Det tycker jag är helt uteslutet för Svenska kyrkan och för det ekumeniska arbetet med andra rörelser som frikyrkorna, Katolska kyrkan eller vad det nu är för någonting, de som bekänner i trosbekännelsen vad vi står för. Här kan det ju faktiskt läsas in vad som helst och hur ska man uppfatta det utanför kyrkomötet.

ALVE SVENSSON:

Fru ordförande, vänner i kyrkomötet! Jag har lyssnat på debatten och jag har upptäckt en sak som kanske ingen har tänkt på. Vi talar om att söka Guds tilltal i mötet med varje människa. Där bör vi sätta punkt, för om vi fortsätter och säger "oavsett religiös tradition" så utesluter vi den del av mänskligheten som inte ansluter sig till någon religiös tradition. Tänk efter, det är faktiskt så. Det är bättre att vi tar bort de tre sista orden, för då får vi med "varje människa, en mänsklighet".

BERTIL MURRAY:

Det var med exakt samma tanke som den som Alve nu framförde. Mitt förslag är som jag uppfattar det identiskt i den kursiverade texten, tilläggstexten, stryk de tre sista orden "oavsett religiös tradition" därför att då blir den här formuleringen mycket mer inkluderande på en gång. Då handlar det verkligen om en enda mänsklighet, som flera har gett uttryck för, och vi skulle komma ifrån den här spänningen i frågan. Det är ett enkelt beslut. Jag vädjar till grupperna att fundera på det. Kan man inte göra den här texten mer inkluderande genom att ta bort de tre sista orden.

Jag instämmer i Alves yrkande här.

MARIANNE KRONBÄCK:

Fru ordförande, kyrkomötesdeltagare! På sidan 5 i handlingen som handlar om ekumeniken i kyrkoordningen står det som överskrift Fjortonde avdelningen och vad den ska handla om, Svenska kyrkans relationer till andra kyrkor och samfund. Då förstår jag inte med bästa vilja i världen hur det kan harmonisera med det som föreslås från utskottet med de tre sista orden "oavsett religiös tradition". Jag vet att det finns mycket religionsdialog, men det handlar ju inte Fjortonde avdelningen om, då får man i så fall byta rubrik. Jag får det inte att gå ihop. Jag ansluter mig till Alve Svenssons och Lennart Sacrédeus yttrande om att de tre sista orden "oavsett religiös tradition" stryks.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 92.